Број 167. У Новом Саду у понедељак 3. (16) августа 1909. Година XLIV.

»Застава« излази сваки дан два пута, а недељом и понедељником једаред.

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаљу на један месец 2 кр. 70 пот. за четврт године 8 круна. Кад се јутарњи и вечерњи лист засебно шаље: месечно 3 кр. 26 п. за четврт године 9 кр. 75 пот. — За Аустрију и све остале земље на четврт године 10 круна.

Народним бројевима од петка цена је: за пола године 2 круне, на целу годину 4 кр. За стране земље годишње 6 круна 50 пот.

Поједини вечерњи бројеви стају 10 потура.

Телефон бр. 131.

ЗАСТАВА

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ

(Вечерњи лист.)

ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА у РУМИ.

За огласе плаћа се по 12 пот. сваке врсте оваких ситних слова.

Уредништво »Заставе« је у кући г. Ј. Т. Чавића Администрација »Заставе« налази се у кући где је Милетићева штампарија у главној ул. бр. 20

Дописи шаљу се уредништву а претплата и огласи администрацији »Заставе«.

Рукописе не враћамо

Поједини вечерњи бројеви стају 10 потура.

Чек-конто 12008.

Како се зовемо?

(Српско и хрватско питање.)

XVII.

Да видимо, како је дошло до пропасти самосталне Хрватске?

1091. године изумрла је у Хрватској лоза краљева хрватске крви, која је дотле владала. Смичиклас прича, да је тада наступило потпуно растројство. Бележи речи архиђакона Томе о пљачкама, отимачинама, уморствима. Налази се велможа хрватски, који шурује са угарским краљем, како да Угарска покори Хрватску. А ту је и удовица Звонимирова, сестра угарског краља, Лепа, која у истом правцу соколи свог брата.

Све је то тако било и могло бити. Али морамо признати, да је хрватска краљевина морала бити веома трула, кад би узели, да ју је смрт једне династије могла упропастити.

За оно кратко време док је постојала самостална хрватска краљевина, није могла да се прибере ни изнутра ни споља. Унутри морала је да се прилогођава новом реду. Рим јој није дао дићи главе. Према томе, она не доспева да донесе какав хрватски закон, да кује новац, а нема ни бродова да може долазити озбиљно у рачун на мору. Они крајеви, које је у истини држала Хрватска, били су великим делом сиромашни од природе, и томе се много мора приписати слаби напредак и слаб отпор краљевине Хрватске. Истина је: Хрватски краљеви се називају некада и краљеви Хрватске и Далмације. Али и сам Смичиклас признаје, да су некоји хрватски краљеви имали неколико градова у Далмацији; па су то „под именом краљевства Далмације у свој наслов примили.“

Смичиклас наводи и златну булу, коју су Млечани примили 1084. године од грчког цара Алексија I. Ту се грчки цар Алексије одриче сваког права не само на Далмацију, него и на Хрватску и предаје то право дужду од Млетака.

Ја не узимам сувише озбиљно ову булу. У оно време узимали су владари на се сваковрсне оправдане и неоправдане називе. И најрадије су поклањали оно, што није њихово. Али ипак изгледа, да је било нека ма и ситна повода оном месту у Алексијевој були. Види се, да су се орлушине купиле око Хрватске.

А сад да видимо, како Смичичклас описује даље догађаје.

Кад је после сирти хрватске династије наступило растројство, угарски краљ Владислав је употребио забуну, те је са великом војском провалио у Хрватску. За њим је дошао на владу угарски краљ Коломан.

Хрватска је 1097., вели Смичиклас и опет изгубила градове далматинске, „који се драговољно приклопише Венецији“.

И сад прича Смичиклас ово: Када је угарски краљ Коломан послао 1102. године војску на Хрватску, скупила се војска за отпор и уједно се састао у Хрватској сабор, „оружани сабор“. На том сабору буде решено, да се не улази у борбу, него је већина прихватила Коломана за краља. Изабраше 12 жупана да однесу поруку краљу. „Ови жупани“, вели Смичиклас, „однесу одлуку оружанога сабора хрватскога краљу Коломану, који их цјеловом мира часно прими.

... Кад су прихваћени темељи мира, сађе угарски краљ Коломан на хрватско земљиште, те у граду Крижевцих буде састављен и потврђен уговор од обеју страна“. Један одломак тог уговора очуван је и језгра тог одломка гласи: Каљ је Коломан био по народу сакупљеном под својим поглавицама признат за краља хрватског.

Овако описује Смичиклас тај догађај, па онда вели: „Овако се довршује прва велика доба повјести народа хрватскога са великим поразом, јер кад народ прими краља туђе крви, све једно је, као кад особни човјек промени своје родно име. Одриче се на неки начин дједова својих, који су сву славу и снагу своју савијали око краља своје крви; јер се с чистим именом краља своје крви и народно име проносило поштовано мед народи, јер је на застави Крешимировића било само име хрватско.

Смичиклас пита даље: „А како је кукало срце војске, сабрано око новога краља? Зато повјест одговора нема! Ваљда је народ од ових неколико година био сатрвен, од борба великаша за краљевски виенац, пак је хладне душе признао велике догађаје, којим се измаћи поред оваке господе хрватске, једва би било могуће“. Коломан пређе преко Велебита и буде „у Белграду код мора у краљевском граду“ окрунјен за краља хрватскога...*)“.

Не желим да се уплећем много у причање Смичикласово. Али овде на крају хоћу да изнесем, да није узрок пропасти „домаћи раздор после смрти династије Томиславића и Крешимировића“. Ти такозвани домаћи раздори „излазе“ увек из унутарње слабости. Ти су раздори последице те слабости. Где је све сређено и где снаге има, тамо нема домаћег раздора. И где га има, не може да порасте, а још мање да све упропасти.

А Хрватска је била слаба, млада држава. Изнутра ју је разривао Рим, споља суседне државе. Али би све то можда прешло преко Хрватске као пролазне бујице. Но била је једна држава, која је силом прилика била природни противник хрватске независности. То је била Угарска.

Познато је, да дрво, које је у авлији, у склопу, тежи да израсте преко дуварева и кровова и да изађе на слободан зрак. Тако и свака држава тежи да изађе на море. То је природан закон. И чим се Угарска мало средила и развила, кренула је да изађе на море. Њени ратови у том правцу били су природни. Она је тражила излаз на Јадранско Море. Ту јој је била Хрватска на путу. Хрватска је била слаба да се озбиљно одупре Угарској. И тако је хрватски оружани сабор удесио заједницу с Угарском.

Како ја мислим: Питање Јадранског Мора био је главни узрок, што је самостална краљевина Хрватска била тако кратка века и што је престала — једним уговором. А то питање упливисало је и доцније на судбину Хрватке. А ко би се заронио у дубину, да оданде извади праве, дубље узроке данашњем спору између Угарске и Хрватске и Славоније, тај би наишао и опет на оно Јадранско Море, без кога Угарска нема будућности, а на путу јој је Хрватска и Славонија...

* * *

Српска самостална држава почела је озбиљно ницати тек у другој половини XII. века. Та је држава умела да се уздигне на висок ступањ културе. Подложена силном културном упливу Византије, у српској држави пониче ипак нарочити правац: српско-византијски, који се у свему разликовао од чисто византијског.

Отимање од византијског уплива огледа се најбоље у стварању српске самосталне цркве: која неће да је и најмање зависна од Цариграда, нити хоће да прима свештенике туђег језика. Ово је по читаву будућност српског народа од пресудног значаја.

Српска држава ковала је свој новац, створила свој заком, (Душанов законик) и долазила је у победоносним ратовима до близине самог Цариграда.

Несрећа српске државе била је нова, бујна, скоро неодољива сила, која је продрла у Европу и чији се таласи просуше чак до Беча. У једном низу великих историјских битака, ставила се српска држава и њени делови, на супрот тој сили турској. У низу тих борби, које трају вековима, најзнаменитија је Косовска битка, где гину два цара.

Обим српске државе све се већма смањивао, али српска држава није никад престала. У часу, кад изгледаше, да је све пропало, српска државна самосталност нашла је дом свој у Зети. Српска Грна Гора, и ако мала, издржала је ужасну, надчовечну вековну борбу и није покорила горду главу своју.

У оној великој несретној ноћи, која је наступила по српски народ, имао је тај народ две светиљке, које су му светлиле. Независна Црна Гора, која је Србину улевала наде и одушевљења, те га држала да не клоне. И онда српска родољубива независна црква, која је знала само за Бога и српски народ и ни за кога више. Та је црква водила народ српски у његовој борби за опстанак и независност. Та је црква у оној ужасној борби заборавила на послетку на типике и форме. Свештеници једва знају читати, или и не знају читати, али причају народу, да буде поштен да се помаже, да чува женски образ, да ни у највећој невољи не остави брат брата, Србин Србина. Језгро српске вере, тог српског „хришћанства“ кроз читаве векове окаменило се у ових шест речи: За крст часни и слободу златну! Та је црква бранила народ, народ је жртвовао све за такву цркву. И то је узрок, што је Србин за такву своју веру гинуо у свако доба на подножју својих сиромашних олтара, па и на колцу.

И када се српска властела у ужасној муци истурчила, разбегла у свет, напустила народ, тада српско свештенство води. У Црној Гори стоје на челу црногорске републике биране владике.*)

Док је у дугој црној историјској ноћи српски народ налазио свој наслон у народној цркви својој и гледао узор у независној Црној Гори, дотле код Хрвата тога није било. Они нису у римској цркви нашли оно, што је налазио Србин у својој. Њих није из њихове ноћи будила она ужасна, страшна, али и мила реч: — За крст часни и слободу златну! А може ли се замислити Рим, који проповеда слободу. Он је проповедао само борбу против — некрста. Дакле, и у том добу највећег страдања образовала се душа српског народа и душа хрватског народа — веома разнолико.

*) I. књига страна 264.

*) Види моју књигу: Критика Руварчеве школе — Црна Гора. Страна 97 и даље.

Хрватски учитељи против ћирилице.

Ових је дана одржана у Загребу скупштина савеза хрватских учитељских друштава, у којој је дошло и до туче. После те туче радила је скупштина свој посао

Она је усвојила предлог учитељског друштва за град Загреб и околицу, да се ћирилица већ на годину укине у пучким школама. Читамо у „Obzoru“, да су франковци бурно викали: Прима се! Прима се! Затим додаје „Obzor“ ову вијесту: „Како је већ поодмакло вријеме, па је велик дио скупштинара се разишао — **нитко није устао против тога предлога**“

„Obzor“ правда, дакле, учитељску скупштину. Бајаги, велики се део чланова разишао, па због тога нико није устао против тога предлога. То је оно, да се Власи не досете јаду. У ствари је пак то, да су сви хрватски учитељи против ћирилице. У том су питању сложни коалирци са франковцима. Свима им боде очи ћирилица као српско писме Сви су они тога истог мишљења као и Раух, да ће српску окладину похрватити, ако из пучких школа избаце ћирилицу Раухова је влада пак пожурила и спремила нове књиге без ћирилице.

Таки су, ето, Хрвати на делу. У тој скупштини водили главну реч Трстењак и остали коалицијонашки учитељи, који непрестано говоре о Србима и Хрватима као једном народу. Али кад је требало доказати, да су пријатељи Срба, они побегоше или умукнуше. И још нам „Србобран“ сме да прича о љубави хрватских коалицијонаша према Србима. Лепа је то љубав. Кад су били на влади, њихов Бадај је укинуо употребу ћирилице. Сада, као опозиција, предлажу Рауховој влади, да из пучких школа избаци ћирилицу, српску и словенску писменицу. Где су ту словенски осећаји, кад им је милија страна писменица од словенске. Али да, — Србе треба похрватити. Да би се то постигло, треба спречити српску децу, да науче српску ћирилицу, па да се служе латиницом, који су Хрвати назвали хрватском писменицом.

Милији су им Немци, него Срби, који су по самосталском учењу с њима један народ Док хрватска учитељска скупштина тражи, да се избаци српска ћирилица, која је и словенска писменица, дотле по предлогу учитеља Кунста (и овај је згољни Хрват!) решава, да се у школ ма с немачким наставним језиком одржи тај наставни језик, али са употребом латинице у нашим пучким школама; у вишим пучким школама пак да се учи и готска (немачка) писменица. Дакле, браћа Хрвати дозвољавају Немцима учење готске писменице, а Србима не дозвољавају учење ћирилице, коју Хрвати, кад хоће да се размећу пред осталим Словенима, признају за словенску писменицу. Грме против мађарских школа, а немачке потпомажу, да и тиме докажу, да су пионири немачке културе на Истоку. А истицањем своје мржње према ћирилици доказују најречитије, да нису братски расположени према Србима, него да још увек снују и раде на похрваћивању српског народа.

Добро је, да се и ово зна и забележи.

Сремац.

Политички преглед.

Критско питање. Грчка је и у свом најновијем одговору турској влади остала при свом старом становишту. Гледе критског питања упутила је и опет турску владу на велике силе. Изјавила је, да она нема права да опозове грчке официре са Крита. Ови су већ пре три године, по закључку грчке скупштине избрисани из грчке официрске листе. Они су на позив и решење сила заштитница отишли на Крит. И према томе силе заштитнице имају да реше, да ли ти грчки официри и даље да остану на острву Криту или не. Што се тиче грчких официра у Македонији и Епиру, грчки министар председник већ је више пута усмено и писмено изјавио, да је опозвао све грчке официре и грчке конзулате строго упутио, да се уздржавају од сваке грчке пропаганде. Ако доиста гласи овако одговор грчке владе, онда порта није добила жељени одговор, јер је она нарочито хтела изјаву грчке владе, да нема никаквих освајачких жеља и смерова гледе Крита. И нарочито је тражила, да се грчка влада не заклања за велике силе. Међутим силе су одлучно прегле, да омогуће мирољубив споразум између Грчке и Турске. Зајемчиле су порти да ће грчке заставе са Крита за кратко време уклонити Ако не иде другче отпослаће тамо своје убојне бродове и војску, која ће силом уклонити грчке заставе. Но тражe, да турска флота не иде у критске воде. И гледе тих застава на Криту и у другом погледу учиниће притисак на грчку владу. Критска влада је дала оставку, јер није хтела да узме на себе одговорност због последица, које могу наступити при уклањању грчких застава са Крита Ту ствар има да реши критски сабор, који је већ сазват. Новије вести јављају, да су силе заштитнице већ отпослале своје убојне бродове према Криту. Држи се, да ће им поћи за руком, да без пролића крви уклоне грчке заставе Шта ће турска влада радити још се не зна. Многи виде из те вести да је турска влада затражила од сила, да оне стоје добре да ће грчка влада испунити своја обећања и да се одмах с њоме упусте у преговоре о автономији Крита и да ће се ствар мирољубиво решити. Но има вести које тврде да ће доћи до крвавог судара. Тих је вести много мање.

Суђење због велике издаје.

Седница од суботе 1 (14 августа).

— СТО ДВАДЕСЕТ ПРВИ ДАН. —

Сто двадесетог дана главне расправе, у прошли петак, стављали су предлоге оптужени Орешчанин, др. Миоковић, Ђуро Јовановић и Раде Малобабић. Затим се читали списи

Седницу од суботе испунио је државни одветник својим одговорима на предлоге бранитеља.

Противи се преслушавању Д. Дамјановића. Овај може тврдити да је болешљив и да је путовао као новинар, али не сме признати да је имао и друге мисије, јер кад би то учинио, био би крив због злочина велике издаје.

Противи се и преслушавању Аврама Крстића из Србије. Овај не би смео признати да му је Јаша Ненадовић плаћао рачун за босанске ђаке, јер би тиме компромитовао своју државу. Противи се да се преслушавају бан и Црнковић јер се из списа може видети да овај процес није почео после избора патријарха већ да је био у течају за време и пре тог избора.

Противи се и преслушавању дра Марковића, јер „Словенски Југ“ као такав није био револуционаран, већ су поједини чланови његови имали своју организацију.

Пристаје да се прочита попис допуста М. Прибићевића и уверење управе српске богословије о допусту Валеријана Прибићевића Али се противи да се преслуша Анатолије Јанковић, који би имао посведочити, да је В Прибићевић био на Ускрс 1907. г у манастиру. За њега, Акуртија, није важно, да ли је она конференција била неколико дана пре или после. — Тражио је од земунске полиције исказ, кад су Будисављевић и В Прибићевић прелазили у Београд.

Противи се и преслушању заступника Буда Будисављевића.

Противи се, да се преслуши котарски предстојник Павлица, јер је А. Прибићевић често добијао усмене допусте па је ове Павлица сигурно већ и заборавио. По његову мнењу не би се ништа могло доказати ни уруџбеним записником котарске области у Вргинмосту, за то се противи читању оног извешћа А. Прибићевића.

Противи се, да се од поште затражи, да ли је концем октобра 1907. послано из Вргинмоста препоручено писмо Љ. Јовановићу (то је писмо Настићево) јер је врло вероватно да је и сам А Прибићевић могао опћити са Љ. Јовановићем.

Смешно му је да се за сведока предлаже црногорски министар-председник Томановић, који о службеним стварима не би ни смео говорити. Слично му је то оном, где се Масарик позива на дра Миловановића, да нема велике српске пропаганде.

Предложено је даље да се преслушају стенографи, и тиме ће се доказати, да је Настић на цетињском суду свој говор читао. Он, Акурти противи се томе, јер се тиме још не би доказало, да је тај говор удесила црногорска влада.

Противи се да се преслуша гостионичар „Такова“ у Крагујевцу, исто тако и мајор Миодраг Васић и други, да ли се Настић бавио у Крагујевцу и правио бомбе. Тај се гостионичар сигурно не сећа, шта је било 21. фебруара 1907. у гостионици његовој, а он Акурти, не верује ни то, да се строго води контрола гостију у Крагујевцу. А ови други су официри, те неће моћи потврдити исказ Настићев и компромитовати своју домовину.

Њему, Акуртију смешно је преслушавање Шоле и Радуловића, који су и тако осумњичени, да су учествовали у великом издајничком раду.

Противи се и преслушавању земунског полицијског шефа Маравића, који треба да докаже да је немогуће да полицији не упадне у очи прелаз ноторних (познатих) личности под туђим именом. Њему, Акуртију Настић, Штајнхарт Прибићевић нису ноторне личности. Истиче други одговор земунске полиције, у ком се вели, да није могуће контролирати прелаз путника преко границе и да полиција није знала за боравак Настићев у Земуну. Тражи да се то приклопи списима.

Противи се преслушању Стеба и Писачића, који тврди да се револуционарни штатут читао у Бечу пре пуно година дана, а не да потиче из 1907. год. Можда се у Бечу знало за разне махинације, али не о оном што је Настић изнео

Противи се да се затражи потврда, да су браћа Прибићевићи још пре изласка „Финала“ стајали под полицијским надзором. Тај је предлог неоправдан јер шта би било онда са сигурности државе

Истиче како су се С Прибичевић, Јов. Бањанин и Буде Будисављевић сакрили за своје посланичке имунитете, те зато не седе на оптуженичкој клупи, а одбрана предлаже, да се они преслушају као сведоци, да ли су стајали у преписци са „Сл. Југом“.

Противи се да се преслушају С. Јовановић, Д. Бабић и Боцарић о том да је Настић био присиљен, да им саопшти своју аферу са Форнером. То њему Акуртију изгледа сувишно. И преслушање Отона Крауса сувишно му је. И сам је Настић признао да је добијао новаца из Црне Горе. А што треба Краус да потврди, да је Настић тражио везе са људима око „Србобрана“, то не зна шта се хоће све да покаже.

Противи се, да се тражи потврда од полиције, да је Настић под заштитом ове путовао из Трста на Цетиње под именом Ланга Он, Акурти, у то не верује, а и полиција о оваковим стварима не сме издавати никакове потврде.

Противи се и преслушању још осам сведока, које је изнела одбрана, да ли је у „Словенском Југу“ постојао револуционарни одбор. Настић то доказује штатутом. Вештаци су доказали да је тај штатут писао М. Прибићевић. Адам и Валеријан признају и сами да су одлазили у „Словенски Југ“. Писмо А. Прибићевића Настићу потпуно доказује истинитост Настићева исказа Тиме је доказан савезнички велико издајнички рад с ове и с оне стране а то је за ову парницу главно С тога су неодлучне и разне изјаве Настићеве у кафанама и крчмама, као и цетињски процес, као и то, да ли је Настић у том процесу рекао истину или неистину. Кад се исказ ког сведока покрива са исказима и другим, онда није потребно испитивати веродостојност тог сведока

Говори за тим врло опширно о цетињском процесу и парама, које је Настић добијао из Црне Горе. Види неку политичку измишљену кампању, којом се ишло да се уништи др. Димитријевић.

Не верује он, Акурти, да је Настић своје интимне мисли могао поверити сведоку Шарићу, јер се овај издавао за православног Хрвата, а зна се колико Срби мрзе оне православне, који се признају Хрватима. И не верује тврдњи Шарићевој да

је могао присуствовати седницама „Словенског Југа“. — Изгледа му, да је Шарић послан, да докаже, да је Настић од једне силе послат као „агент провокатер“.

Стога се противи преслушању свију тих сведока као и сведока Рибникара, Тановића, Ускоковића и Гребенца. Лаж је, да је Коста Херман писао брошуру „Језуите у Босни“, неће на то ни да се обазире. Противи се, дакле, преслушавању Лесића, већ и због његовог поступка према надбискупу Штадлеру.

Противи се и преслушању сведока Јове Стојановића, који би имао да потврди, да је Настић прелазио у Земун с његовим пасошем, да је био у добром односу са земунском полицијом, да је Настића видео са аустроугарским војним аташеом, да у „Словенском Југу“ није било бомби, да је Настић наговарао Шарића, да подметне бомбе у Сарајеву. Како сме тврдити свеђок да је Настић био у добром односу са земунском полицијом, кад шеф те полиције Маравић тврди, да Настића не познаје.

Сведок Протић требао би да посведочи, да га је Јовићевић наговарао, да пренесе бомбе у Црну Гору, тамо да ће бити ухапшен, па да је те бомбе дао краљевићу Ђорђе. То све нема веза са Настићем и овим процесом.

Противи се и преслушању сведока Мандића, коме је рекао Настић, да га плаћа барон Раух. Настић то признаје, али вели, да је мислио иронички. По томе није потребно да се овај сведок преслушава.

Што се тиче оних ствари, које је Настић покрао од студента Мандића, то у опште не спада овамо. То је Настићева приватна ствар, стога није потребно преслушавати Мандића, ни Ђуковића ни Јакрекове.

Сведок Бабић требао би да потврди, како га је Настић упућивао да баци бомбу међу војнике приликом сарајевских градских избора. Тако је Бабић причао адвокату Димовићу. Пошто је то чорбине чорбе чорба, не треба тога сведока преслушавати. А онда и Настић је ту ствар потпуно разјаснио.

Исто тако противи се државни одветник и преслушавању Милана Радивојевића, за кога вели, да је „највећи хохштаплер под овим сунцем“ да је варалица.

Вести из места и са стране.

Позив на претплату. 1. августа отварамо нову месечну претплату на „Заставу“. Цена је на месец дана 2 круне 70 потура. Уједно учтиво умољавамо наше поштоване претплатнике, којима крајем јула истиче претплата, да изволе исту за времена, за месец август обновити, како не би у шиљању листа до прекидања дошло.

Велики страјк у Шведској

Удружење послодаваца изабрало је одбор, који ће са побуњеним радницима преговарати за мир. Преговори су већ отпочели, али о току њиховом још се ништа не зна. Избило је само толико на јавност, како послодавци траже, да се радници не отимају толико за повишењем плате. Послодавци не могу радницима сваки час да повисе надницу. Радници су искључени из посла хиљадама и тиме је изазван велики штрајк, па је сад прилика, да се односи између послодаваца и радника једанпут за свагда уреде. О држању радника зна се, да ће они издржати у страјку све дотле, док им послодавци не удовоље захтевима. Траже, да се послодавци обвежу, да неће отпуштати гомилама раднике, кад им је год воља. Из Штокхолма јављају, да троје до четворе трамвајских кола само раде, и вечито су празна, јер свет неће да улази у њих, а та кола терају мерници и грађанске особе. Тако и код водовода, осветлења и чишћења вароши раде привремено најмљене особе. Радници страјкачи проводе време у слободи, у музејима и читаоницама. У Хелзинборју је истекао рок, кад се имали железничари вратити у посао, па се сад сматрају отпуштенима. Страјкачи се понашају мирно и избегавају сваки изгред. Почиње се веровати, да ће у овој борби према послодавцима радници однети победу. А да то и послодавци увиђају, доказ је, што су први они приступили радницима, да преговарају за мир.

Људи и животиње.

Човек је скоро све своје ласкаве и погрдне речи узео из животињског света. Добре и рђаве особине, лепе и ружне стране душе и срца сравњује он са животињама. Наводимо само ове „почасне“ надимке: марво, волу, магарче, овцо, свињо, риноцеру, тигре, хијено, гаврану, сврако, кукавицо, смрдибубо, камелеону, змијо, псету, мачко, буљуно аждајо и т. д. Лепојкама нашим велимо, да је витка као дивокоза, врата као у лабуда, носа орловска, срца голубија, хитра као срна, чила као веверица, здрава као риба; пева као славуј, гаче као гуска, шепири се као паун, ружна је као пуж, верна је као псето, лукава је као мачка. Људи имају носеве као кобац, очи као у лисице, поглед као орао. Брбља као чворак, тороче к'о врабац, понаша се као мајмун. Поцрвени од љубоморе као петао, бега од стра као зец, крије се као кукавица; вредан је као мрав, ради као пчела, сиромах је као црквени миш. Хвата комарце, гега се као патка, заљубљени гугучу као кумрије. Бацака се од беса као шаран, костреши се као јеж; напредује као рак; рода му неће донети деце, к'ије се као сува и т. д. и т. д. Да нема животиња, изгледа да човек не би умео ни грдити ни ласкати.

Долазак новог проте у Земун и избор учитеља

Пишу нам из Земуна, да ће нови земунски прота, г. Павле Милин, заузети своје место у идућу недељу. Увешће га у звање карловачки прота, г. Јован Јеремић, као изасланик конзисторије. Истог дана одржаће се црквена скупштина, у којој ће се обавити избор тројице учитеља. Има 36 компетената.

Преки суд и брзојав.

Како су 1881. г. по нашој целој монархији завладала била јако убиства, то је место редовних судова за те злочинце био проглашен преки суд. Као што се зна, овај брзо свршава своје послове и убице предаје џелату. Између земунског брзојавног звања и бечке дворске канцеларије одиграо се овај призор: Чувени бранилац Миша Ивић, дојурио је као без душе у 1 сат после подне у земунско брзојавно звање и замолио, да га одмах свежу на телеграму са бечким двором, јер се тиче живота и смрти. Учинише му по жељи и он је цару послао овај брзојав: Један непорочан муж дошао је до гужве са једним зликовцем. У невољи употребио је оружје и убио је место зликовца, жену овога. Преком суду је предана ствар и овај невини човек осуђен је на смрт. Пресуда ће бити извршена у 3 сата, ако Ваше Величанство не испуни моју понизну молбу, не дозволи да у овој ствари пресуђује преки суд, већ да се цео овај жалостан догађај уступи редовном суду. Ваше Величанство неће указати своју милост једном недостојном“. Дворски чиновник чим је примио брзојав појури у дворску канцеларију и преда га фелдмаршаллајтнанту Беку. Цар није био у Бечу већ у Бруку на Лајти. Бек одмах напише брзојав цару, који онај чиновник собом понесе. Сад треба брзо Брук спојити са двором. Учињено је. Брук прими брзојав, Земун је остао везан и бечки чиновник саопшти све Земуну. Но прошао је међутим читав сат. Бранилац Ивић грозничаво је јурио по телеграфској канцеларији, а свет је хитао на губилиште, био је раздражен и жалио је осуђенога. После 2 сата Брук је јавио да је краљ онога часа овај напустио, те му брзојав није могао бити уручен. Бек је међутим брзојавио у Земун браниоцу: Израдите, да се извршење казне одгоди на по сата, Величанство путује из Брука у Шенбрун, где га брзојав мора затећи. Бранилац је одјурио до председника суда, који је и сам похитао у брзојавно звање и поред апарата чекао одлуку. Било је три сата. Кола са осуђеником у пратњи војске, упутила су се већ на губилиште ван вароши, где је пештански џелат Козарек већ чекао. Кола су стала пред вешала тако, да их осуђеник није могао видети. Судска комисија и силан свет чекао је одлуку. У брзојавном звању стојали су пред апаратом председник суда и бранилац, држећи сат у руци, да броје минуте. Пола четир је — време одгоде је прошло. Тада је тек прорадио апарат и јавио ово: Осуђеник се има предати редовном суду, преки суд се за њега укида. — Фрања Јосиф. Не само свет, већ и војска на губилишту, почела је бурно клицати. Редовни суд је оптуженога ослободио, јер је извршио дело у самоодбрани. Бранилац се прославио и како веле, то му се касније добро наплатило.

Средње школе у Европи.

У есперантском васпитном листу изнесено је, колико има средњих школа у Европи: Норвешка има свега 86 средњих школа, на 26 хиљада душа 1 школа; Швајцарска има 120 средњих школа, на 27 хиљада душа 1 школа; Италија има 810 средњих школа, на 40 хиљада душа 1 школа; Белгија има 167 средњих школа, на 41 хиљаду 300 душа 1 школа; Шпањолска има 417 средњих школа, на 43 хиљаде 800 душа 1 школа; Француска има 888 средњих школа; на 44 хиљаде 600 душа 1 школа; Шведска има 111 средњих школа, на 45 хиљада 500 душа 1 школа; Холандска има 110 средњих школа, на 46 хиљада 400 душа 1 школа; Немачка има 1120 средњих школа, на 54 хиљаде 100 душа 1 школа; Грчка има 40 средњих школа, на 60 хиљада 800 душа 1 школа; Аустроугарска има 740 средњих школа, на 63 хиљаде 700 душа 1 школа; Румунија има 75 средњих школа, на 80 хиљада душа 1 школа; Португалија има 47 средњих школа, на 115 хиљада душа 1 школа; Русија има 1100 средњих школа, на 120 хиљада душа 1 школа: Србија има 10 средњих школа, на 141 хиљаду душа 1 школа; Бугарска има 25 средњих школа, на 161 хиљаду душа 1 школа.

Забава с игранком.

Српска академска омладина у Срем. Карловцима одлучила је, да за време своогодишњих својих летњих ферија у средини својих суграђана у Карловцима приреди забаву с игранком у очи Преображења (18. августа о. г. у пола 9 часова у вече) у просторијама српске читаонице. Цене од особе 1 круна. Добровољни прилози примају се са захвалношћу. Чист приход ове забаве намењен је подизању Српског Соколског Дома у Ср. Карловцима. Поштом послати прилози шаљу се на друштвеног благајника г. Бранислава Јеремића, техничара у Ср. Карловцима. С обзиром на племениту сврху, којој је намењен чист приход ове забаве, обраћамо пажњу цењеног грађанства из места и са стране, а особито српских соколских друштава, да својим и најмањим прилозима допринесу остварењу соколске мисли на домаку петогодишњице њезине. Српска академска омладина у Ср. Карловцима.

Брзојави „Застави“.

Стигли 3 августа.

Чеси и Немци.

Беч. У недељу у вече Немци су напали Чехе. Пред живностенском банком приредили су велике демонстрације. Полиција је демонстранте растерала.

Потрес земље.

Токио. У Нагаји био је од суботе на недељу јак потрес земље. Двадесет и једна особа је погинула, а преко стотину је рањених.

Ухапшен.

Будимпешта У Цириху је ухапшен Орлов, што је покрао речку банку. Орлов је био у Будимпешту писао писмо Кривицком, да дође за њима тамо. Два детектива отишла су одмах у Цирих, сакрили се на пошту, док није дошао Орлов да узме одговор. Ту су га ухапсили. Држи се, да ће ухапсити и Кишењевског. Код Орлова у стану нашли су велики део покраденог новца.

Одговорни уредник: **Константин Брадваровић.**

Трговина.

БУДИМПЕШТА, 14. августа 1909. год. — Оригинални недељни извештај будимпештанске филијале Српске Банке са будимпештанске житне и продуктне берзе.

Време: Целе недеље било је време топло, местимице са кишом и олујом.

Стање усева: Са свију страна монархије чује се да је било кише подоста, те је тако донекле осигурана добра берба кукуруза, ако време буде надаље угодно. Иначе са износом пшенице и надаље се туже економи и крајњи резултат жетве у Угарској неће бити задовољавајући и држи се да ће идуће таксације за пшеницу бити мање од 4. ов. м.

Жито код нас: Посао је био мирнији; довољно понуда у домаћој роби јоште нема, међутим су поруде у страној пшеници и то: румунској, српској, руској и бугарској велике. Продало се ове недеље око 260 000 мтц пшенице и то понајвише — скоро поковина — румунске и српске робе. Продавала се ове недеље домаћа (мађарска) пшеница, 77—80 кг. по К 14·25—14·75.

Раж К 9·60—9·70.

Јечам К 7·40—7·50.

Зоб К 7·20—7·75.

Кукуруз К 7·70—7·80.

Кад сврби

кога дању и ноћу непрекидни стални сврраб лишава мира, а често и друштвени живот заслужује највеће сажалење. Ако је и реч само о кожној зарави ипак досада није било сигурног средства да то мучно стање предупреди. Недељама и месецима су они који су нападнути од исте болести, близу очајања, телесно и душевно падали и бивали неспособни да се у друштву крећу. Често је само једна мала тачка на кожи која врло јако сврби и мађијском силом привлачи прсте на чешање То је већином почетак, којем скоро наведена зарава следи. Узроци свраба нису досада још растумачени, али како с осталим и знаци болести могу бити, то ће увек лечник пресуду наћи. Читав ред лечника небројени који пате од свраба наглашују диван, користан и брз успех од Цукеровог **Patent-Medizinal-сапуна.** Дебела бела пена тог сапуна употребљава се по пропису и већином одмах олакшава и уклања свраб, који се најпосле више и не појављује. Уклањање тог зла, који нерве разорава са Цукеровим **Patent-Medizinal-сапуном** је дакле исто тако просто као и пуно паде.

Треба при поруџбини пазити на следеће разлике: Цукеров **Patent-Medizinal сапун** од 35% има најјачи успех, а и парче сапуна је највеће. Цена комаду је К ·50 Цукеров **Patent-Medizinal-сапун** од 15% успех му је као и колачива мање и стаје комад К 1·—

Томе припада **Zuck-ooh creme** (без масти) бисер свију кремова за кожу. Цена тубе је К 2·50, мала туба К 1·25.

Прави се може добити у Новоме Саду, код **KLEIN OSZKÁR**, Drogeria.

888 2—7

ПОМОДНА, МАНИФАКТУРНА И ПЛАТНАРСКА ТРГОВИНА

Павла Д. Јовановића

1042 1-2 у Земуну

потребује ПОМОЋНИКА.

Бр. 157.|909.

Објава.

Управни одбор за заједничко руковање општинским ратским земљама у тителском и жабаљском срезу јавља, да ће на јавној лицитацији од дана лицитације до 1 септембра 1910. за готов новац под закуп издавати сраћу земљу у парцелама по два јутра.

1834	јут.	у чурушком	делу рита	I.	зал.
502	„ „	надаљском	„ „	I.	„
976	„ „	болдог.-асоњфалв	„	I.	„
1672	„ „	жабаљском	„ „	I.	„
254	„ „	„	„ „	II.	„
567	„ „	шајкашђерђ.	„ „	II.	„
855	„ „	„	„ „	III.	„
591	„ „	шајкашсентиван	„	IV.	„
751	„ „	можорском	„ „	III.	„
1072	„ „	тителском	„ „	IV.	„
333	„ „	шајкашлочком	„ „	IV.	„
218	„ „	тиндерешком	„ „	IV.	„
238	„ „	„	међуриту		
346	„ „	дунагардоњ.	делу рита	IV.	„
942	„ „	фелше каболск.	„	VI	„
430	„ „	алшокабол	„ „	VI	„
1144	„ „	кађком	„ „	VI	„

Лицитација почеће се на лицу места 23. августа 1909. свагда у 8 сати ујутру и то:

У I заливу у чурушком риту
„ I. „ „ жабаљском „
„ III „ „ шајкашђерђском „
„ IV. „ „ тителском „
„ VI „ „ кађком „

и непрекидно траје док се земља у дотичном заливу не преда

П. Т. лицитанти позивају се у одређено време на лице места

Месне власти умољавају се, да за времена обнародују.

У Тителу, 13 августа 1909.

Др Турски
председник

1076 1—1

Школска објава.

Уписивање ученица у српску вишу девојачку школу у Панчеву за идућу школску 1909.—10 годину почиње 1. септембра и траје до 3. септембра по нов. кал., а 6. истог месеца почињу редовна предавања.

У ову школу примају се девојчице, које су навршиле 10 у годину живота свога, а свршиле су четири разреда основне школе најмање са довољним успехом или које покажу на пријемном испиту успех, који одговара успеху из четири разреда основне народне школе.

Ученице из V. и VI. разреда основне народне школе могу бити примљене у старије разреде ове школе, ако на пријемном испиту покажу, да су научиле бар са довољним успехом и по плану за српске више девојачке школе све оно, што би у претходном разреду у српској вишој девојачкој школи имале научити.

Ученице, које први пут у овај завод стуге, плаћају 2 круне уписнине, а осим тога плаћа свака ученица у име школарине за целу годину 10 круна, односно 5 круна по течају. Осим тога дужна је свака ученица у „свакидашњу школу уписана“ да при уписивању положи још 30 путура као прилог у државни мировински учитељски фонд.

Сиромашне, а добре ученице, ако своје сиромаштво званичном сведоџбом искажу, могу бити од школарине ослобођене Поред тога оваке ученице могу још и у новцу добити припомоћи из фонда за сиромашне ученице овога завода

Који родитељи или старатељи желе своје женско дете послати овамо, умољавају се, да понесу собом детиње крштено писмо, школску сведоџбу од последње године као и уверење, да су детету у своје време каламљене богиње.

Даље се родитељи са стране умољавају, да се у погледу стана и препитања изволе обратити на управу ове школе, која ће им у ту цел више бољих кућа препоручити

Управа
српске више девојачке школе.

1079 1 1

Лицитациона објава

На јавној лицитацији, која ће бити о. г. у петак 7. (20.) августа пре подне у 9 сахати и у дане, што наступају, издаваће се у закуп под јесени и пролетни усев земља манастира

Врдник — Раваница

Под јесењи усев има земље 40 $\frac{112}{1600}$ јутара под пролетни усев има земље 177 $\frac{1168}{1600}$ јутара.

Земља се издаје у закуп у мањим парцелама од 4 јутра и на једну годину

Ко хоће да лицитира полаже вадијум (пишманлук) 10 К. по јутру.

Ко постане закупником исплаћује одмах при лицитацији 10 К. по јутру у име капаре, а од преостале закупнине прву половину плаћа 1. октобра о. г а другу половину 31. маја 1910. године. Осим тога плаћа закупник по јутру 1. (једну) круну за мерничке трошкове и на рачун биљеговине по јутру 1. (једну) круну с тим, да ће се закупнику више плаћено на рачун биљеговине урачунати у закупнину. Само око салаша (економских зграда) издаваће се земља у већим парцелама и на више година а под условима, које ће изасланик на дан лицитације објавити.

Божидар Поповић.
изасланик саборског одбора

1052. 2 2

Галантеријска и плетена еспапа трговина

Д. П. Ранисављевића

у Панчеву

потребује 2 спремнана за ту струку помоћника. 1081 1—3

Нова књига!

JUS INSPECTIONIS.

ВРХОВНИ ДРЖАВНИ НАДЗОР

или

ДРЖАВА И САМОУПРАВА (АВТОНОМИЈА).

Државна правна студија.

НАПИСАО

Др. Жарко Миладановић.

Цена 4 круне.

Поручбине уз готов новац са плаћеном поштарином отправља

Коста Лера
Нови Сад.

Код осјечке међусобне припомоћне задруге

у Осијеку

изпражњено је мјесто

Књиговође.

Оференти, који су вјешти хрватском и њемачком језику и који могу одмах наступити, нека изволе своје понуде са curriculum vitae и захтјеве плаће поднијети на

Равнатељство
осјечке међусобне припомоћне задруге

1014 3-3

НОВА ПОМОДНА МАНУФАКТУРНА ТРГОВИНА

РАДЕ ПЕТРОВИЋА

„код парожана“ **У НОВОМ САДУ** „код парожана“

бивши Маркушев локал — пуз гостиону Малдакер у кући г. Стевана Николића државног одветника у миру

препоручује велике избор **свиле, штофа** за мушка и женска одела, сваковрсних **марама, делена, батиста, цица, зефира, молдона, паркета** и **конофоса**; за тим: **атласа и с тина** за јоргане, штофаних и чипканих **завеса, гарнитура** за постеље, готових **јоргана** у разним бојама, кончаног и памучног **платна и шифона** по разне цене. Цее су врло умерене и утврђене, послугк солидна, брза и тачна Молим да се свако лично уверити изволи

478 21 31

ЖЕНИДБА.

СРБИН, 36 година стар нежењен, гостионичар у великој вароши у Србији, рад се оженити Српкињом старијом девојком или удовицом без деце, која би му у радњи помагала и која има мираза 5—6000 круна. Слике и писма могу се преко администрације овога листа под највећом дискрецијом слати. 1045 3—5

ПРОДАЈА

КУЋЕ.

Ново савидна кућа, у којој се налази „Ноћна кафана“, састојећа се из 2 салона, 6 соба, 2 кујне — продаје се из слободне руке.

Упитати код власнице

Агнеске Гашпарац Рума
старо пиварска улица
број 4

1069 2—3

Своју нову кућу са гостионицом

на пијаци (преко пута срп. народ. црк. фондова)

продајем односно **издајем под аренду.**

У истој кући има сала 12 мет дугачка, 8 мет. широка, 3 велике собе, кујна и подрум. Обратити се ваља на

Мартина Карлића, гостионичара
Срем. Карловци.

1047 3—3

Оглас.

На основу одлуке српског православног народног црквеног сабора од 4 (17.) јунија 1909 број С. О. 4868 1297. из 1909. издаваће се у закуп земље манастира

Фенека

под јесењи и пролетњи усев у петак дана 14 (27.) августа и следећих дана у 8 сати пре подне на лицу места.

Издаваће се парцеларно по 4 јутра и то на 1 годину дана.

Ко хоће да лицитира, дужан је положити жаобину, и то 10 К по јутру. Преостала закупнина плаћа се у два оброка и то прва половина 1. октобра 1909. а друга половина 31. маја 1910. године.

Закупник плаћа осим закупнине 1 К по јутру мерничке трошкове као и 1 круну по јутру у име биљеговине.

У Земуну, дана 8 августа (26. јула) 1909.

Др Јован Радивојевић,
повереник саборског одбора.

105 3 3

Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.